

i pravila sp. grane odn. discipline. Ovisno o sp. grani u z. se upisuju imena i prezimena natjecatelja, sudaca i drugih službenih osoba, kretanje rezultata odn. postignuti pogoci u mete, oboreni čunjevi i sl. Z. se piše u više kopija od kojih primjerke dobivaju: organ koji vodi određeno natjecanje i obje ekipe koje su igrale utakmicu, te ovisno o propozicijama suci i dr. Posebno se izrađuju z. o rekordu kada se na nekom natjecanju postigne rezultat bolji ili jednak dotadašnjem rekordu; u z. o rekordu unose se propisani podaci o postignutom rekordu, vremenskim uvjetima (npr. o brzini i smjeru vjetrova i dr.); potpisuju ga ovlašteni suci i služi nadležnom sp. savezu za homologiranje rekorda.

Zapionik, Jemej — Nejć (1952–83), nastavnik tjele. odgoja; alpinist, član Planinarskog društva Kranj. Izveo bezbroj prvenstvenih uspona od kojih su tri na vrhove više od 8000 m: 1975 na Makalu, 1978 na Gasherbrum i 1979 kao 85. čovjek na Mount Everest. Poginuo pri usponu na Manaslu.

zapreke, 1 atletika: naprave za utрку na 3000 m; na atletskoj stazi od 400 m postavljaju se tri suhe, jedna vodena i jedna suha z. Dimenzije svih zapreka su 3,66 m x 0,914 m; vodenu z. čini i jama (3,66 m x 3,66 m) napunjena vodom; dubina vode neposredno do z. je 0,75 m, a na 3,66 m od z., na razini atletske staze. Vodena z. nalazi se izvan ili unutar staze, zbog toga je dužina jednog kruga 410 m, odn. 390 m; 2 konjički sport: posebna vrsta prepona koje se upotrebljavaju za vožnju preko z. Najbrojnije su z. s markerima ili čunjevima. Na marker, najmanje vis. 30 cm, stavlja se drvena loptica koja padne pri udaru u marker. Markeri se postavljaju na međusobnom razmaku 30–60 cm više od širine traga kotača najširih kola. Jedan par postavljanih markera predstavlja jednostavnu z. Složene z. s markerima mogu biti u ravnoj ili krivudavoj liniji, u obliku slova L ili U. Za njih se može upotrijebiti najviše pet pari markera, a svaki dio linije može imati najviše 20 m dužine. Z. u obliku slova L ne mogu imati kut manji od 90°, a šir. staze mora biti najmanje 4 m; u obliku slova U treba da imaju stazu šir. najmanje 5 m. Elementi prepona za preskakanje mogu se upotrijebiti kao dopuna ili zamjena markera. Dopuslene su i slijedeće z.: drveni mostovi izdignuti 20 cm od zemlje; serpentine sa stupovima vis. 1,6–2 m; z. s vodom, šir. najmanje 3 m, dubina vode 20–40 cm, koje moraju imati markere na ulazu i izlazu.

zaputka, jedrenje: čelo ili žica razapeta od vrha jarbola prema krmi jedrilice; upinje jarbol prema pramcu. Leteće z. (provincijalizam: pataraci) su par z. od kojih se u manevru okretanja jedrilica priteže privjetrinska, a otpušta zavjetrinska strana; ugrađuju se kad bum vjetar preko krme jedrilice.

zarej (jap.: sjedeći pozdrav), karate: tradicionalni jap. pozdrav u sjedećem stavu, u svečanim prilikama i u nekim vježbama. Onaj koji pozdravlja sjedi na stopalima, dlanove stavlja ispred koljena i klanja se čelom gotovo do tla.

zarjadka (rus.), oblik jutarnje gimnastike, koju su započeli u Ruskoj SSR i koju su preuzeli, između ostalih, i Japanci. Vježbači (najčešće već od 10. ili 11. god.) vježbaju svaki dan po 30 min. Jedno vrijeme to je bio naziv za jutarnju gimnastiku za pripadnike JNA.

zaručenje, vježbe oblikovanja: gibanje pružene ruke (ili ruku) iz priručnika nazad, tako da su u kosom položaju u odnosu na uzdužnu os tijela.

zasjed, sp. gimnastika: zauzimanje položaja sjeda na spravi.

zaskok → **poskok**

zaslužni majstor sporta, najviše počasno zvanje u nekim socijalističkim zemljama ist. Evrope; dodjeljuje se sportašima, trenerima, funkcionarima i znanstvenim radnicima za najviša dostignuća i uspehe u sp. natjecanjima kao i trenerskom, znanstvenom i drugom radu na području sporta.

zaslužni sportaš Jugoslavije, najviše zvanje koje se prema jugosl. kategorizaciji sportaša, ustanovljenoj od SFKJ dodjeljuje vrhunskim sportašima za postignuti uspjeh na Ol, PS, PE ili za postignuti SR ili ER u određenoj sp. grani. Zvanje z.s. J. stječe se doživotno, ali su prava za primanje materijalnih naknada ograničena vremenski.

zastavica, 1 službeni propisani signalni znak izrađen od platna ili drugog materijala pravilima određenog oblika, veličine i boja na jedrilicaškim, kajakaškim, veslačkim, automobilističkim i dr. natjecanjima; služi za označavanje trkaćih staza, za obilježavanje početka i kraja utrke, za davanje sudačkih znakova, za signalizaciju i dr.; 2 šah: uređaj na šah. satu u obliku metalne zastavice, koja svojim položajem pokazuje da li je igrač prekoracio dozvoljeno vrijeme razmišljanja. U trenutku prekoračenja dozvoljenog vremena razmišljanja zastavica pada iz uspravnog položaja.

zasuk, vježbe oblikovanja: okretanje trupa, glave ili ruke oko uzdužne osi prema natrag; kod okretanja glave trup ostaje u prvobitnom položaju; kod okretanja trupa stopala ostaju u nepromijenjenom položaju, a trup i glava se okreću

zaštitna kaciga, boks: pokrivalo za glavu, štitić koji boksači nose na treninzima radi ublažavanja jačine udaraca. Izrađena je od vata obložene tankom kožom i povezana je remenom. Naročito je zaštićeno čelo, predio ispod i iznad ušiju i brada; naziva se i maska.

zaštitno podvodno odijelo → **podvodno odijelo**

Zátopek, Emil (1922), čehosl. reprezentativac u atletici, višestruki svj. rekorder; pobjednik na Ol: 1948 u trčanju na 10000 m; 1952 u trčanju na 5000 m, 10000 m i u maratonu. Prvina PE 1950 u trčanju na 5000 m i 10000 m; 1954 na 10000 m. Anketom ISK izabran za najboljeg sportaša svijeta za 1949, 1951 i 1952.

Zatirić, Sahit (1918), društveno-politički i sp. radnik, odbojkaš i košarkaš; predsjednik Saveza zatjelesni odgoj Partizan Kosova (1950–65), Gimnastičkog saveza SAP Kosova (1948–49), Zrakoplovnog saveza Kosova 1971/72.

zatvarač, 1 dizanje utega: držač sa zateznim mehanizmom koji se stavlja na oba kraja metalne osovine iza zadnje ploče; sprečava ispadanje ploča s osovine. Težina z. je 2,5 kg; 2) ragbi: srednji igrač u trećoj liniji skupa; utaktičkoj formaciji ekipe igrač koji nosi dres s brojem 8.

zatvorena prepona, konjički sport: kombinacija prepona za uzastopno preskakanje; zatvorena je sa svih strana i granice joj mogu biti svladane samo skokom. Z.p. može biti tor za ovce, banketi i sl. Kad natjecatelj uskoči u nju, on treba da iskoči na mjestu označenom zastavicama; ako iskoči na drugom mjestu, kažnjava se isključenjem. Ako unutar z.p. dođe do otkaza skoka ili pada, natjecatelj ne ponavlja skok kojim je ušao u z.p., već mora samo da iskoči.

zatvorena strana, ragbi: prostor između skupa i linije auta na kojem je raspoređen manji broj branila nego na otvorenoj strani. Na tom dijelu terena najčešće je postavljeno samo zatvoreno krilo.

zatvorena vrata, skijanje: jednostavan tip vrata u slalomu i veleslalomu. Zastavice su postavljene okomito jedna ispod druge s obzirom na smjer vožnje skijaša ravno niz padinu. Razmak između zastavica je različit. Nazivaju se i slijepa vrata.

zatvorene igre, šah: zajedničko ime za sva otvaranja koja nastaju nakon početnih poteza bijelog: 1. d4, 1. Sf3, 1. c4.

zatvoreni centar, šah: raspored pješaka kada su njihovi lanci u centru nepokretni; borba se prenosi na kraljevo ili damino krilo.

zatvoreni nišan → **nišan**

zatvoreno krilo, ragbi: igrač koji je u taktičkoj postavi ekipe raspoređen za obranu prostora između skupa i linije auta (zatvorene strane).

zatvoreno streljiste, sp. objekt za gađanje kod kojeg je prostor između vatrene linije i linije meta potpuno zatvoren i može se zagrijavati. Z.s. namijenjeno je uglavnom zračnom oružju.

Zauli, Bruno → **Pehar Bruna Zaulija**

zaustavljanje palicom → **kros-čeking**

zaustavni bod klizanjem (tal. imbroccata), mačevanje: način obrane protunapadom; primjenjuje se protiv napada na bok (bokovnjača).

zaustavni bod u ispadu (tal. appuntata), mačevanje: način obrane napadača uzvratom i prividnom kretnjom; bod završava na istom mjestu gdje je trebao završiti i prvi (namjeravani) bod na početku napada.

zaveslaj, 1 kajakaštvo, kanoistika: osnovni element tehnike u pokretanju i upravljanju kajacom i kanoom; u kajaku veslač počinje z. pretokom trupa i zasukom ramena prema naprijed, kako bi produžio z. U kanoi veslač na kraju z. okreće veslo u stranu, čime odbija krmu čamca i održava kretanje kanoe u smjeru vožnje; 2) veslanje: mehanički rad kojim veslač povlačenjem vesla kao poluge kroz vodu postiže kretanje čamca na vodi; z. se sastoji od faze rada u vodi (provlačenje) i faze rada van vode (vraćanje).

E. ZÁTOPEK

zavjesa potkoljeno, sp. gimnastika: položaj vježbača u visu u kojem se drži za prtitku sprave jednom ili objema zgrčenim nogama i hvatom opruženih ruku s vanjske strane nogu.

zavjetrina, jedrenje: smjer niz vjetar, strana kuda vjetar puše.

zavlačenje igre → **zadržavanje igre**

zavlačno sidro, jedrenje: konična vreća s otvorima na oba kraja; bačena s plovila u vodu, smanjuje njegovo nošenje vjetrom i valovima.

Zavod Tivoli, projektni biro u Ljubljani (prije Zavod Ing. «Stanko Bloudek»), osn. 1949. U tom Zavodu projektirani su zatvoreni bazen Tivoli u Ljubljani, sp. dvorana u Slovenjgradcu, sp. dvorana u Idriji, gimnastička dvorana u Novoj Gorici, kompleks hipodroma i sp.